

Anketa o kreditnoj aktivnosti banaka u BiH

(Izvještaj za treći kvartal 2021. godine)

Odjeljenje za statistiku i publikacije

Služba za statistiku monetarnog i finansijskog sektora

Centralna banka Bosne i Hercegovine

Sadržaj

Uvod.....	3
 1 Opšte napomene	3
 2 Krediti preduzećima	4
2.1 Ponuda	4
2.1.1 Kreditni standardi za kredite preduzećima.....	4
2.1.2 Uslovi odobravanja kredita preduzećima	5
2.1.3 Udio odbijenih zahtjeva za odobrenje kredita preduzećima	6
2.2 Potražnja preduzeća za kreditima i / ili kreditnim linijama	6
 3 Krediti stanovništvu	8
3.1 Ponuda	8
3.1.1 Kreditni standardi za kredite stanovništvu	8
3.1.2 Uslovi odobravanja kredita stanovništvu.....	9
3.1.3 Udio odbijenih zahtjeva za odobrenje kredita stanovništvu	10
3.2. Potražnja stanovništva za kreditima.....	10
DODATAK.....	12

Uvod

Rezultati Ankete o kreditnoj aktivnosti banaka odnose se na promjene u trećem kvartalu 2021. godine i na očekivanja za četvrti kvartal 2021. godine. Istraživanje je provedeno između 15. i 20. septembra 2021. godine. Reprezentativni uzorak banaka čini 8 najvećih banaka u Bosni i Hercegovini. U ovom krugu anketirano je ukupno 8 banaka, a stopa odgovora bila je 100%.

1 Opšte napomene

Upitnik za anketu sadrži 16 standardnih pitanja o ostvarenim i očekivanim promjenama na strani ponude i potražnje za kreditima: 4 pitanja se odnose na buduće i 12 pitanja na ostvarene promjene. Pitanjima su obuhvaćene tri kategorije kredita: krediti ili kreditne linije preduzećima; stambeni krediti stanovništvu; i potrošački i nemamjenski krediti. Za sve tri kategorije postavljaju se pitanja o kreditnim standardima koji se primjenjuju na odobravanje kredita, zatim o promjeni uslova odobravanja kredita, potražnji za kreditima, faktorima koji utiču na ponudu i potražnju za kreditima kao i procenat odbijenih kreditnih zahtjeva. Anketna pitanja uglavnom se formulišu u smislu promjena u posljednja tri mjeseca i očekivanih promjena u sljedeća tri mjeseca. Od učesnika u anketi se traži da na kvalitativan način naznače jačinu pooštovanja ili ublažavanja (za standarde i uslove) ili jačinu smanjenja ili povećanja (za potražnju), na način da za izvještavanje o promjenama koriste sljedeću skalu od pet tačaka: (1) znatno pooštavanje / smanjenje, (2) umjereno pooštavanje / smanjenje, (3) u osnovi nema promjena, (4) umjereno ublažavanje / povećanje ili (5) znatno ublažavanje / povećanje.

Pojedinačni odgovori banaka koje učestvuju u anketi su objedinjeni i obrađeni da bi mogli da daju sliku za cijelokupni bankarski sektor.

Rezultati ankete su prikazani u vidu neto procenta. Neto procenat za odgovore na pitanja o kreditnim standardima definisan je kao razlika između zbiru učešća banaka koje su odgovorile da su kreditni standardi "znatno ublaženi" i "umjereno ublaženi" i zbiru učešća banaka koje su odgovorile da su "znatno pooštreni" i "umjereno pooštreni".

Negativna vrijednost neto procenat ukazuje na to da je veći dio banaka pooštio kreditne standarde ("neto pooštavanje"), dok pozitivna vrijednost neto procenta ukazuje na to da je veći dio banaka ublažio kreditne standarde ("neto ublažavanje").

Isto tako, izraz „neto potražnja“ odnosi se na razliku između procenta banaka koje su odgovorile da je došlo do porasta potražnje i procenta banaka koje su odgovorile da je došlo do pada potražnje za kreditima. Neto potražnja će stoga biti pozitivna ako je veći dio banaka izvijestio o porastu potražnje za kreditima, dok negativna neto potražnja ukazuje na to da je veći dio banaka prijavio pad potražnje za kreditima.

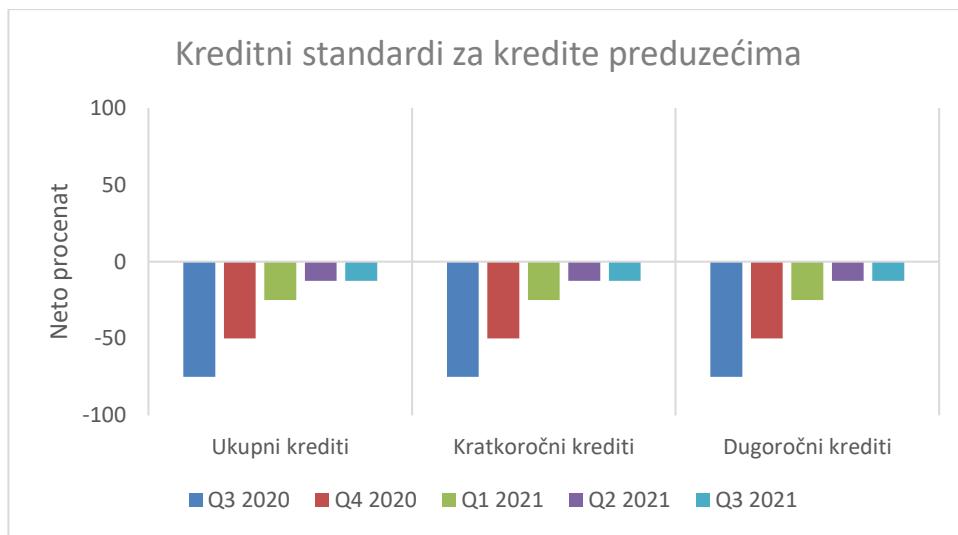
Pored pokazatelja „neto procenata“, CBBiH takođe objavljuje „difuzni indeks“ kao alternativnu mjeru odgovora banaka na pitanja koja se odnose na promjene u kreditnim standardima i neto potražnji. Difuzni indeks konstruisan je na sljedeći način: ako ispitanik odgovori „znatno“, odgovorima se dodjeljuje numerička vrijednost 1 koja je dvostruko veća od vrijednosti koja se dodjeljuje odgovorima „donekle“ (ocjena 0,5). Tumačenje difuznog indeksa slijedi istu logiku kao i tumačenje neto procenata.

2 Krediti preduzećima

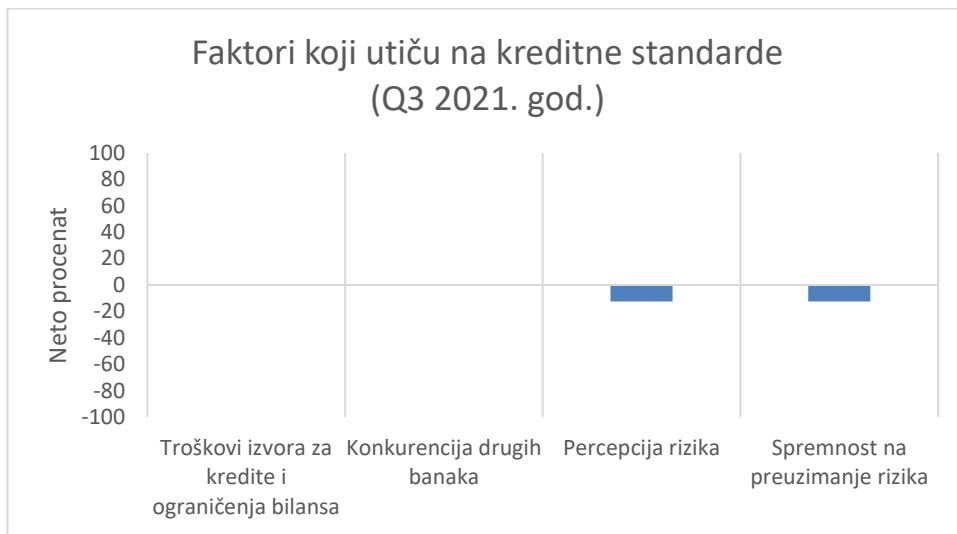
2.1 Ponuda

2.1.1 Kreditni standardi za kredite preduzećima

Neto procenat za kreditne standarde za kredite preduzećima u trećem kvartalu iznosio je -13%, što znači da došlo do neznatnog pooštravanja standarda. Ovo neznatno pooštravanje neto kreditnih standarda zabilježeno je samo kod jedne banke i odnosi se na kratkoročne i za dugoročne kredite (vidi Dodatak, pitanje 1).

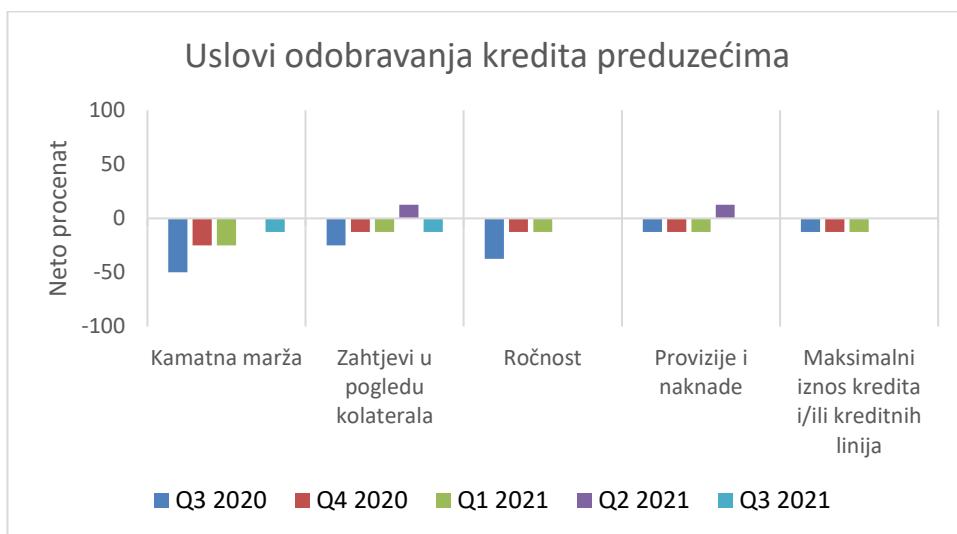

Faktori koji su uticali na pooštravanje standarda jesu percepcija rizika i spremnost na preuzimanje rizika (neto procenat -13%). Drugi faktori, troškovi izvora za kredite i ograničenja bilansa stanja i konkurenčija drugih banaka, nisu imali uticaja na kreditne standarde banaka koji se primjenjuju u procesu odobravanja kredita i / ili kreditnih linija preduzećima (vidi Dodatak, pitanje 2).

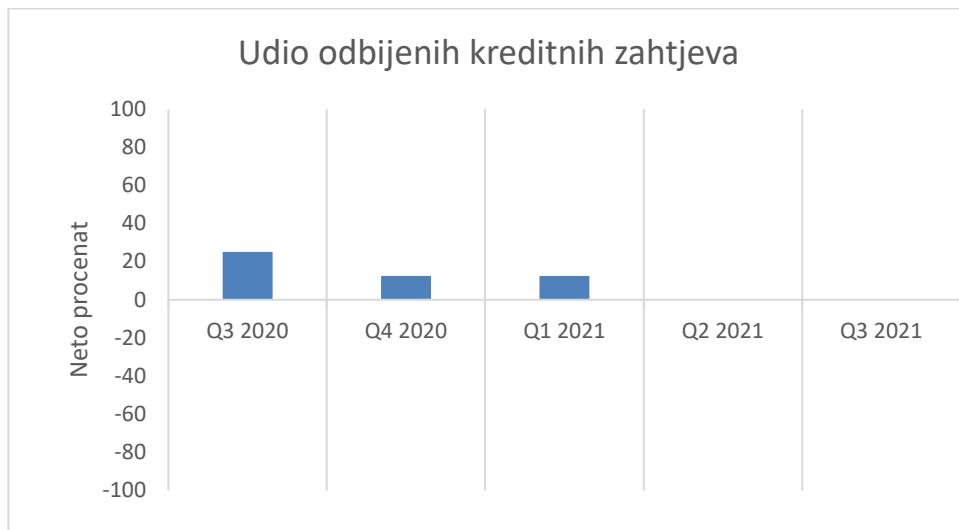
2.1.2 Uslovi odobravanja kredita preduzećima

U trećem kvartalu 2021. godine došlo je do neznatnog pooštravanja uslova odobravanja kredita preduzećima (tj. ugovorne odredbe iz kreditnih ugovora), a odnose se na kamatnu maržu i zahtjeve u pogledu kolateralala, dok su drugi uslovi ostali nepromijenjeni u odnosu na prethodni kvartal (vidi Dodatak, pitanje 3). Neto procenat promjene za treći kvartal koji se odnosi na marže i zahtjeve u pogledu kolateralala iznosio je -13%.

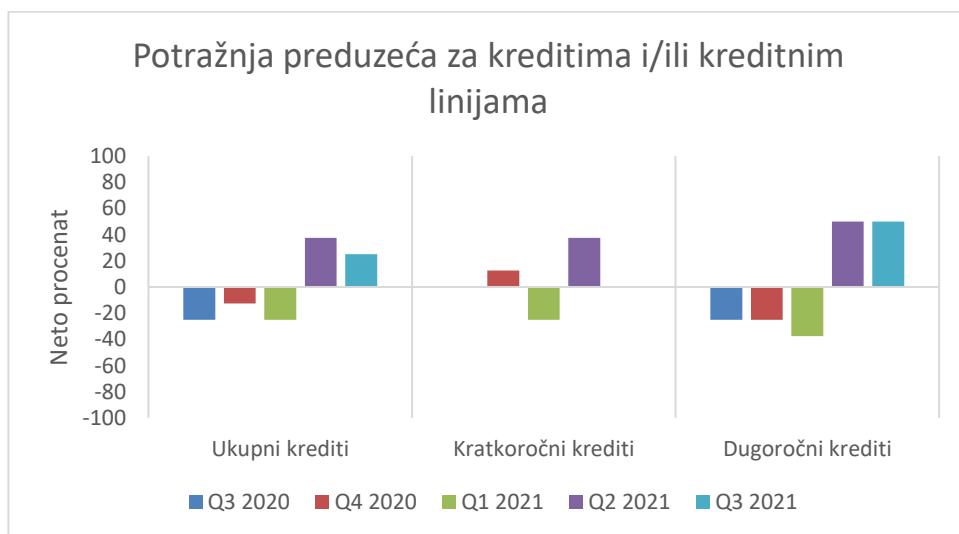
2.1.3 Udio odbijenih zahtjeva za odobrenje kredita preduzećima

Uočeno je da u trećem kvartalu 2021. godine nije došlo do promjena u udjelu odbijenih kreditnih zahtjeva (vidi Dodatak, pitanje 4), pa već dva kvartala udio odbijenih zahtjeva je ostao na istom nivou, što sugerire da banke ne pooštravaju selekciju predatih kreditnih zahtjeva.

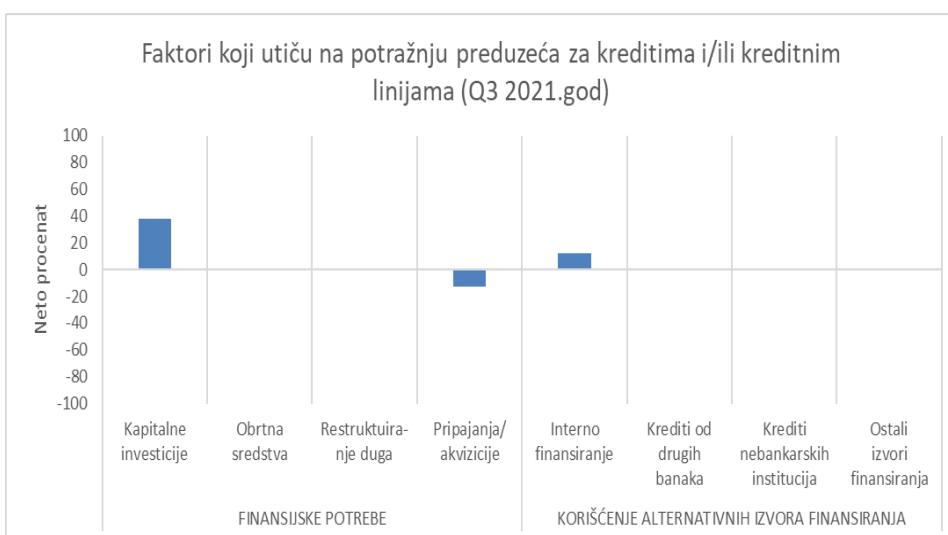
2.2 Potražnja preduzeća za kreditima i / ili kreditnim linijama

Ukupna potražnja preduzeća za kreditima i / ili kreditnim linijama povećala se u trećem kvartalu 2021. godine (neto procenat 25%), što je već drugi uzastopni kvartal u kojem se bilježi povećanje potražnje. Glavnina potražnje se odnosi na porast potražnje za dugoročnim kreditima (vidi Dodatak pitanje 5).

Banke su izvijestile da su finansijske potrebe za kapitalnim investicijama kod njihovih klijenata pridonijele većoj potražnji preduzeća za kreditima u trećem kvartalu 2021. godine. Suprotno tome, potrebe za finansiranje pripajanja/akvizicije su uticale na smanjenje potražnje preduzeća.

Što se tiče upotrebe alternativnih izvora finansiranja, banke su izvjestile da je interno finansiranje u blagoj mjeri uticalo na porast, dok drugi faktori nisu imali uticaja na potražnju preduzeća za kreditima (vidi Dodatak, pitanje 6).

Očekivanja za četvrti kvartal 2021. godine

U pogledu očekivanja za četvrti kvartal, mali procenat banaka iz uzorka očekuje umjereni poštravljavanje kreditnih standarda (Neto procenat od -13%) za odobravanje kredita preduzećima i/ili kreditnih linija, dok su očekivanja većine banaka da neće doći do promjene u kreditnim standardima (vidi Dodatak, pitanje 7).

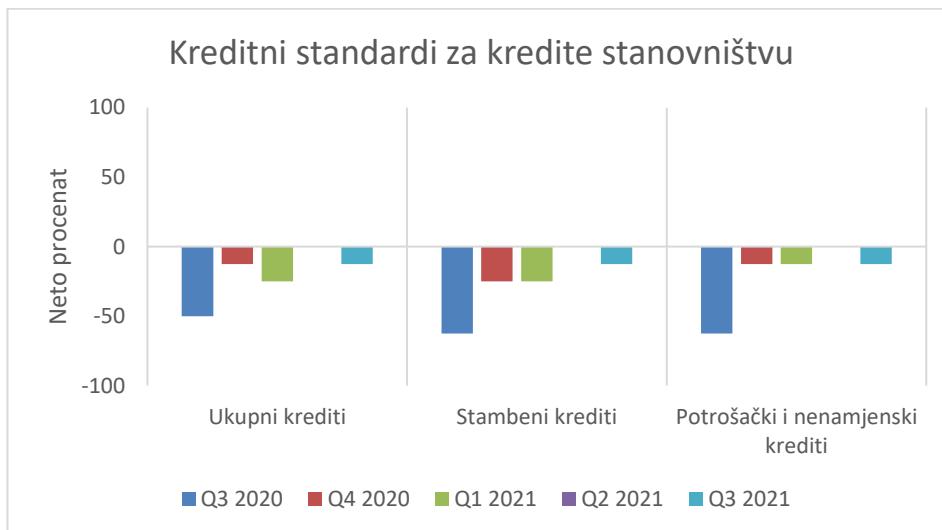
Banka očekuju da će se nastaviti trend povećanja potražnje i za kratkoročnim, kao i za dugoročnim kreditima preduzećima u četvrtom kvartalu 2021. godine (vidi Dodatak, pitanje 8), s tim da se očekuje nešto veća potražnja za kratkoročnim, nego za dugoročnim kreditima i/ili kreditnim linijama preduzeća.

3 Krediti stanovništvu

3.1 Ponuda

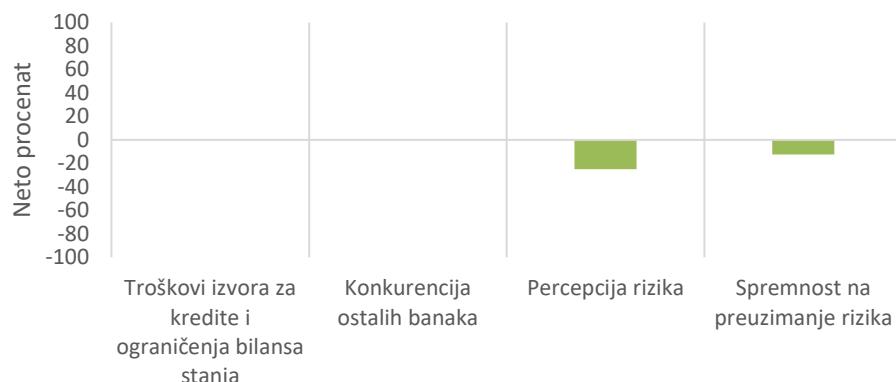
3.1.1 Kreditni standardi za kredite stanovništvu

U pogledu kreditnih standarda je došlo do neznatnog pooštravanja standarda (samo jedna banka iz uzorka je izvijestila da je došlo do pooštravanja kreditnih standarda). Neto procenat u trećem kvartalu 2021. godine za kreditne standarde (tj. interne smjernice ili kriteriji odobravanja kredita) za kredite stanovništvu je iznosio -13%. Posmatrajući kredite prema namjeni, neto procenat za kreditne standarde je bio isti i za stambene i za potrošačke / nemamjenske kredite (vidi Dodatak, pitanje 9).

Na promjenu kreditnih standarda su uticali percepcija rizika i spremnost na preuzimanje rizika (vidi Dodatak, pitanje 10), dok konkurenčija ostalih banaka i troškovi izvora za kredite i ograničenje bilansa stanja nisu imali uticaja.

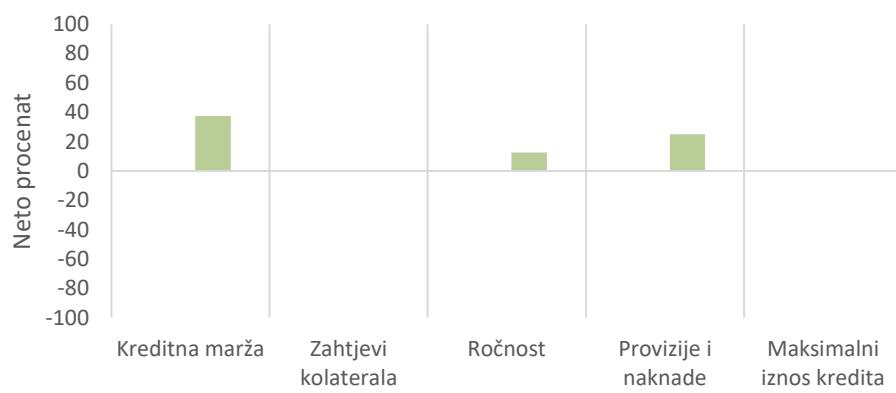
Faktori koji utiču na kreditne standarde (Q3 2021.god.)

3.1.2 Uslovi odobravanja kredita stanovništvu

Uslovi banaka (tj. ugovorne odredbe iz kreditnih ugovora) za odobravanje kredita stanovništvu su ublaženi u trećem kvartalu 2021. godine. Ovo ublažavanje je posljedica smanjenja kreditne marže i ublažavanja u pogledu ročnosti, provizija i naknada, dok su zahtjevi kolaterala i maksimalni iznos kredita ostali nepromijenjeni (vidi Dodatak, pitanje 11).

Uslovi odobravanja kredita stanovništvu (Q3 2021. god.)

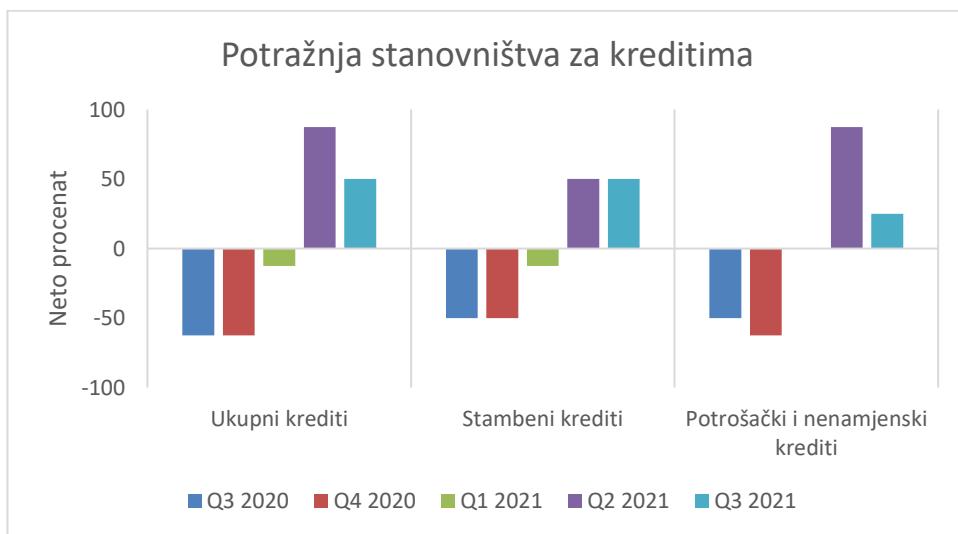
3.1.3 Udio odbijenih zahtjeva za odobrenje kredita stanovništvu

U trećem kvartalu 2021. godine banke su ukazale na neznatno neto povećanje udjela odbijenih zahtjeva za kredite stanovništvu (vidi Dodatak, pitanje 12), za razliku od prethodnog kvartala, u kojem je zabilježeno smanjenje udjela kreditnih zahtjeva.

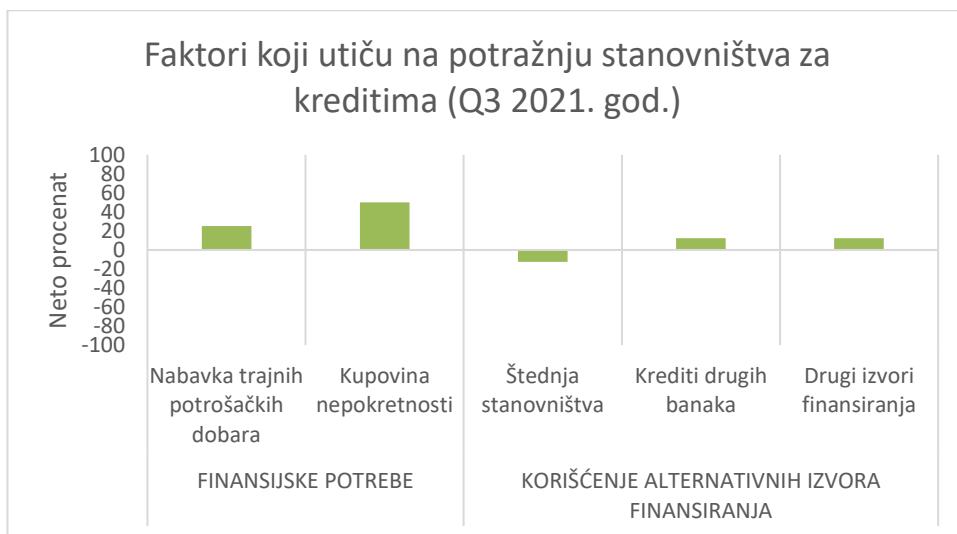

3.2. Potražnja stanovništva za kreditima

Banke su izvijestile da je u trećem kvartalu 2021. godine došlo do povećanja potražnje stanovništva za kreditima. Porast potražnje za stambenim kreditima je naglašeniji u odnosu na porast potražnje za potrošačkim i nemajenskim kreditima (vidi Dodatak, pitanje 13). Ranija očekivanja banaka iz prethodnog kruga bila su prilično optimistična vezano za porast potražnje za potrošačkim i nemajenskim kreditima, a takva očekivanja su se uglavnom i ostvarila.

Tokom trećeg kvartala 2021. godine, skoro svi faktori koji utiču na potražnju stanovništva (nabavka trajnih potrošačkih dobara, kupovina nepokretnosti, krediti drugih banaka i drugi izvori finansiranja) imali su pozitivan doprinos potražnji za kreditima. Iz perspektive alternativnog finansiranja, štednja stanovništva se ističe kao faktor koji je negativno uticao na potražnju stanovništva za kreditima (vidi Dodatak, pitanje 14).

Očekivanja za četvrti kvartal 2021. godine

Na osnovu pitanja o očekivanjima, banke predviđaju neto ublažavanje kreditnih standarda za kredite stanovništvu u četvrtom kvartalu 2021. godine. Veći broj banaka očekuje ublažavanje standarda za stambene kredite nego za potrošačke i nemajunske kredite (vidi Dodatak, pitanje 15).

Banke imaju prilično optimističan pogled na potražnju stanovništva za kreditima u četvrtom kvartalu 2021. godine, pa se očekuje povećanje potražnje za potrošačke i nemajunske kredite kao i potražnje za stambene kredite stanovništvu (vidi Dodatak, pitanje 16).

DODATAK

Objedinjeni odgovori banaka za treći kvartal 2021. godine vezano za pitanja iz anketnog upitnika

I. Krediti i kreditne linije preduzećima

1. Kako su se promijenili kreditni standardi koje Vaša banka primjenjuje u odobravanju kredita i/ili kreditnih linija preduzećima u posljednja tri mjeseca?

(u procentima)	Ukupni krediti	Kratkoročni krediti	Dugoročni krediti
Znatno pooštavljane	0	0	0
Umjereni pooštavljane	13	13	13
Bez promjene	88	88	88
Umjereni ublažavljane	0	0	0
Znatno ublažavljane	0	0	0
Ukupno	100	100	100
Neto procenat	-13	-13	-13
Difuzni indeks	-6	-6	-6

2. Kako su navedeni faktori uticali na kreditne standarde koje Vaša banka primjenjuje u odobravanju kreditai/ ili kreditnih linija preduzećima u posljednja tri mjeseca?

(u procentima)	Troškovi izvora za kredite i ograničenja bilansa stanja	Konkurenca ostalih banaka	Percepcija rizika	Spremnost na preuzimanje rizika
Znatan uticaj na pooštavljane	0	0	0	0
Umjeren uticaj na pooštavljane	0	0	13	13
Bez uticaja	100	100	88	88
Umjeren uticaj na ublažavljane	0	0	0	0
Znatan uticaj na ublažavljane	0	0	0	0
Ukupno	100	100	100	100
Neto procenat	0	0	-13	-13
Difuzni indeks	0	0	-6	-6

3. Kako su se promijenili uslovi Vaše banke za odobravanje kredita i/ili kreditnih linija preduzećima u posljednja tri mjeseca?

(u procentima)	Kamatna marža (veća marža = pooštavljane, manja marža = ublažavljane)	Zahtjevi u pogledu kolaterala	Ročnost	Provizije i naknade	Maksimalan iznos kredita i/ili kreditnih linija
Znatno pooštavljane	0	0	0	0	0
Umjereni pooštavljane	13	13	0	0	0
Bez promjene	88	88	100	100	100
Umjereni ublažavljane	0	0	0	0	0
Znatno ublažavljane	0	0	0	0	0
Ukupno	100	100	100	100	100
Neto procenat	-13	-13	0	0	0
Difuzni indeks	-6	-6	0	0	0

4. Da li se u posljednja tri mjeseca (nezavisno od uobičajenih sezonskih fluktuacija) udio odbijenih kreditnih zahtjeva u Vašoj banci smanjio, ostao nepromijenjen ili povećao u odnosu na ukupan iznos kreditnih zahtjeva preduzeća?*

(u procentima)	Udio odbijenih kreditnih zahtjeva
Znatno smanjenje	0
Umjereno smanjenje	0
Bez promjene	100
Umjereno povećanje	0
Znatno povećanje	0
Ukupno	100
Neto procenat	0
Difuzni indeks	0

*Od drugog kvartala 2021. godine došlo je do promjena u analizi udjela odbijenih kreditnih zahtjeva u odnosu na prethodne kvartale. Umjesto broja odbijenih kreditnih zahtjeva daje se osvrt na promjenu iznosa odbijenih kreditnih zahtjeva u posmatranom kvartalu.

5. Kako se promijenila tražnja preduzeća za kreditima i/ili kreditnim linijama u Vašoj banci (nezavisno od uobičajenih sezonskih fluktuacija) u posljednja tri mjeseca?

(u procentima)	Ukupni krediti	Kratkoročni krediti	Dugoročni krediti
Znatno smanjenje	0	0	0
Umjereno smanjenje	0	13	0
Bez promjene	75	75	50
Umjereno povećanje	25	13	50
Znatno povećanje	0	0	0
Ukupno	100	100	100
Neto procenat	25	0	50
Difuzni indeks	13	0	25

6. Kako su navedeni faktori (nezavisno od uobičajenih sezonskih fluktuacija) uticali na tražnju preduzeća za kreditima i/ili kreditnim linijama u posljednja tri mjeseca?

(u procentima)	FINANSIJSKE POTREBE				KORIŠTENJE ALTERNATIVNIH IZVORA FINANSIRANJA			
	Kapitalne investicije	Obrtna sredstva (npr.zalihe itd.)	Restruktuiranje duga	Pripajanja/akvizicije	Interni finansiranje preduzeća	Krediti drugih banaka preduzećima	Zajmovi nebankarskih institucija preduzećima	Drugi izvori finansiranja preduzeća
Znatan uticaj na smanjenje	0	0	0	13	0	0	0	0
Umjereni uticaj na smanjenje	0	13	0	0	0	0	0	0
Bez uticaja	63	75	100	88	88	100	100	100
Umjereni uticaj na povećanje	38	13	0	0	13	0	0	0
Znatan uticaj na povećanje	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100
Neto procenat	38	0	0	-13	13	0	0	0
Difuzni indeks	19	0	0	-13	6	0	0	0

7. Kako očekujete da će se kreditni standardi koje Vaša banka primjenjuje u odobravanju kredita i/ili kreditnih linija preduzećima promijeniti u naredna tri mjeseca?

(u procentima)	Ukupni krediti	Kratkoročni krediti	Dugoročni krediti
Znatno pooštravanje	0	0	0
Umjereni pooštravanje	13	13	25
Bez promjene	88	88	75
Umjereni ublažavanje	0	0	0
Znatno ublažavanje	0	0	0
Ukupno	100	100	100
Neto procenat	-13	-13	-25
Difuzni indeks	-6	-6	-13

8. Kako očekujete da će se promijeniti tražnja preduzeća za kreditima i/ili kreditnim linijama u Vašoj banci (nezavisno od uobičajenih sezonskih fluktuacija) u naredna tri mjeseca?

(u procentima)	Ukupni krediti	Kratkoročni krediti	Dugoročni krediti
Znatno smanjenje	0	0	0
Umjereni smanjenje	13	13	25
Bez promjene	50	38	38
Umjereni povećanje	38	50	38
Znatno povećanje	0	0	0
Ukupno	100	100	100
Neto procenat	25	38	13
Difuzni indeks	13	19	6

II. Krediti stanovništvu

9. Kako su se promijenili kreditni standardi koje Vaša banka primjenjuje u odobravanju kredita stanovništvu u posljednja tri mjeseca?

(u procentima)	Ukupni krediti	Stambeni krediti	Potrošački i nenamjenski krediti
Znatno pooštravanje	0	0	0
Umjereni pooštravanje	13	13	13
Bez promjene	88	88	88
Umjereni ublažavanje	0	0	0
Znatno ublažavanje	0	0	0
Ukupno	100	100	100
Neto procenat	-13	-13	-13
Difuzni indeks	-6	-6	-6

10. Kako su navedeni faktori uticali na kreditne standarde koje Vaša banka primjenjuje u odobravanju kredita stanovništvu u posljednja tri mjeseca?

(u procentima)	Troškovi izvora za kredite i ograničenja bilansa stanja	Konkurencaj ostalih banaka	Percepacija rizika	Spremnost na preuzimanje rizika
Znatan uticaj na pooštovanje	0	0	0	0
Umjereno uticaj na pooštovanje	0	0	25	13
Bez uticaja	100	100	75	88
Umjereno uticaj na ublažavanje	0	0	0	0
Znatan uticaj na ublažavanje	0	0	0	0
Ukupno	100	100	100	100
Neto procenat	0	0	-25	-13
Difuzni indeks	0	0	-13	-6

11. Kako su se promijenili uslovi Vaše banke za odobravanje kredita stanovništvu u posljednja tri mjeseca?

(u procentima)	Kamatna marža (veća marža = pooštovanje, manja marža = ublažavanje)	Zahtjevi u pogledu kolaterala	Ročnost	Provizije i naknade	Maksimalan iznos kredita i/ili kreditnih linija
Znatno pooštovanje	0	0	0	0	0
Umjereno pooštovanje	0	13	0	0	0
Bez promjene	63	75	88	75	100
Umjereno ublažavanje	38	13	13	25	0
Znatno ublažavanje	0	0	0	0	0
Ukupno	100	100	100	100	100
Neto procenat	38	0	13	25	0
Difuzni indeks	19	0	6	13	0

12. Da li se u posljednja tri mjeseca (nezavisno od uobičajenih sezonskih fluktuacija) udio odbijenih kreditnih zahtjeva u Vašoj banci smanjio, ostao nepromijenjen ili povećao u odnosu na ukupan broj kreditnih zahtjeva stanovništva? *

(u procentima)	Udio odbijenih kreditnih zahtjeva
Znatno smanjenje	0
Umjereno smanjenje	0
Bez promjene	88
Umjereno povećanje	13
Znatno povećanje	0
Ukupno	100
Neto procenat	13
Difuzni indeks	6

*Od drugog kvartala 2021. godine došlo je do promjena u analizi udjela odbijenih kreditnih zahtjeva u odnosu na prethodne kvartale. Umjesto broja odbijenih kreditnih zahtjeva daje se osvrt na promjenu iznosa odbijenih kreditnih zahtjeva u posmatranom kvartalu.

13. Kako se promijenila tražnja stanovništva za kreditima u Vašoj banci (nezavisno od uobičajenih sezonskih fluktuacija) u posljednja tri mjeseca?

(u procentima)	Ukupni krediti	Stambeni krediti	Potrošački i nenamjenski krediti
Znatno smanjenje	0	0	0
Umjereni smanjenje	0	13	25
Bez promjene	63	25	38
Umjereni povećanje	38	50	38
Znatno povećanje	0	13	0
Ukupno	100	100	100
Neto procenat	38	50	13
Difuzni indeks	19	31	6

14. Kako su navedeni faktori (nezavisno od uobičajenih sezonskih fluktuacija) uticali na tražnju stanovništva za kreditima u posljednja tri mjeseca?

(u procentima)	FINANSIJSKE POTREBE		KORIŠTENJE ALTERNATIVNIH IZVORA FINANSIRANJA STANOVNIŠTVA		
	Nabavka trajnih potrošačkih dobara (automobila, nameštaja i sl.)	Kupovina nepokretnosti	Štednja stanovništva	Krediti drugih banaka stanovništvu	Drugi izvori finansiranja stanovništva
Znatan uticaj na smanjenje	0	0	0	0	0
Umjereni uticaj na smanjenje	0	13	13	0	0
Bez uticaja	75	25	88	88	88
Umjereni uticaj na povećanje	25	63	0	13	13
Znatan uticaj na povećanje	0	0	0	0	0
Ukupno	100	100	100	100	100
Neto procenat	25	50	-13	13	13
Difuzni indeks	13	25	-6	6	6

15. Kako očekujete da će se kreditni standardi koje Vaša banka primjenjuje u odobravanju kredita stanovništvu promijeniti u naredna tri mjeseca?

(u procentima)	Ukupni krediti	Stambeni krediti	Potrošački i nenamjenski krediti
Znatno pooštravanje	0	0	0
Umjereni pooštravanje	13	13	13
Bez promjene	63	38	50
Umjereni ublažavanje	25	50	38
Znatno ublažavanje	0	0	0
Ukupno	100	100	100
Neto procenat	13	38	25
Difuzni indeks	6	19	13

16. Kako očekujete da će se promijeniti tražnja stanovništva za kreditima u Vašoj banci (nezavisno od uobičajenih sezonskih fluktuacija) u naredna tri mjeseca?

(u procentima)	Ukupni krediti	Stambeni krediti	Potrošački i nenamjenski krediti
Znatno smanjenje	0	0	0
Umjereno smanjenje	0	0	0
Bez promjene	63	50	50
Umjereno povećanje	38	50	50
Znatno povećanje	0	0	0
Ukupno	100	100	100
Neto procenat	38	50	50
Difuzni indeks	19	25	25